

Agraïments

Agraeixo a l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida i a Pagès Editors, la sòlida empresa lleidatana que durant vint-i-sis anys ha acollit la meva producció literària, des de l'any 1991, la voluntat de reeditar, en coedició, *La capellana*.

Agraeixo també al prestigiós professor, crític i traductor D. Sam Abrams, la gentilesa de prologar *La capellana*, i d'afegir-hi l'estudi profund de la seva estructura, com sol fer sempre, abastant la novel·la en totes les seves dimensions.

Agraeixo als lectors, l'amabilitat de llegir-la.

Gràcies!

Els estels ens miren a ple sol

I

Constato amb profunda alegria que, sorpresivament, aquest curs 2016-2017 s'està convertint en un autèntic Any Rosa Fabregat, amb distincions i homenatges de tota mena. Fem-ne un breu resseguiment. La Medalla d'or de l'Institut Medicofarmacèutic de Catalunya. El prestigiós premi Sikarra de la Segarra. La Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. La Medalla al mèrit cultural de la Paeria de Lleida. El reconeixement de Filla predilecta de la Paeria de Cervera. L'homenatge del IV Festival de Poesia des dels Balcons a Riba-roja d'Ebre. La sessió monogràfica del cicle «Dilluns de Poesia», organitzat conjuntament per la Institució de les Lletres Catalanes i el Centre d'Arts Santa Mònica. I de ben segur que, abans que s'acabi l'any en curs, s'hi afegiran altres personalitats, col·lectius, entitats i institucions. Sempre és qüestió de començar, de qui trenca la primera llança i, després, tothom s'hi posa. En aquest sentit, faria ressò aquí de les paraules de la punyent pregunta del jove periodista i opinador Albert Font-Tarrés: «[...] feia falta que n'esperés 84, de primaveres, per rebre tots aquests reconeixements?»

La resposta tècnica a la incisiva requesta de Font-Tarrés és un «no» categòric. Però la qüestió és que el sistema literari català, des del seu vessant crític, té un greu problema a l'hora de reconèixer la vàlua dels seus autors. La crítica i l'acadèmia, a base de bandejar escriptors de talla, constantment fan que la literatura catalana sigui molt més petita del que és en realitat. Fixem-nos-hi bé. Un autor genial com el gran Joan Sales tot just comença a rebre el reconeixement que es mereix, més de trenta anys després de la seva mort. Autors de la dimensió universal d'Agustí Bartra encara esperen el reconeixement. El reconeixement dispensat a Lluís Solà només es pot titllar de tebi. I autors com Josep M. López-Picó o Josep Maria Boix i Selva estan totalment desapareguts.

Comptat i debatut, donada la lentitud extrema dels mecanismes de reconeixement crític i acadèmic a Catalunya, encara hem tingut la bona fortuna de veure i viure la celebració literària i pública de la vida i l'obra de Rosa Fabregat. Ara bé, això sí, esperem que tots aquest actes explícits de reconeixement vagin encaminats a bon port. És a dir, que no només siguin el confeti d'una expansió de simpatia cultural sinó que siguin el punt de partida d'un veritable aprofundiment en la vida i l'obra de la nostra autora. Perquè, a banda d'alguna ressenya de nivell, algun article d'opinió encertat o algun discurs públic lluit, la vida i l'obra de Rosa Fabregat continua sent un territori pràcticament inexplorat. Fabregat té al seu haver una obra vasta que, entre vers i prosa, se'n va, ara per ara, cap a les 2.500 pàgines. I no cal dir que s'hauria de remeiar aquesta situació en el futur ben proper.

II

Quan ens acostem al ric conjunt de la vida i l'obra de Rosa Fabregat, ens adonem que se'ns ofereixen tres camins

d'aproximació. En primer lloc, evidentment, tenim la ingent obra literària de creació personal en vers i prosa que arrenca el 1978 i el 1981, respectivament, una obra que s'enceta des de la plena maduresa de l'autora, als quaranta-cinc anys. En el seu discurs de concessió del premi Sikarra, el filòleg Albert Turull, per subratllar la pregon unitat de la producció general de Fabregat, parlava d'una trena natural i substantiva entre poesia i prosa. En segon lloc, trobem la interacció entre la nostra autora i la seva tradició i la gran tradició universal. I, finalment, en darrer lloc, tenim la voluntat solidària de suport infrangible a la societat, a la cultura, a la llengua i a la literatura de Fabregat.

A més, aquests tres camins d'aproximació clara a la vida i l'obra de Fabregat es compliquen a causa de la múltiple pertinença de l'autora. La pertinença a la plèiade de grans escriptors moderns de terres de Ponent a partir de Màrius Torres. La pertinença a la tradició de dones escriptores modernes a partir de Clementina Arderiu. La pertinença a la tradició d'autors d'aguda preocupació social a partir de Joan Maragall. La pertinença a la tradició d'autors que han viscut a cavall entre dos mons, el món de les humanitats i el món de les ciències. I, paral·lelament, la pertinença a la tradició d'autors que han aconseguit reconciliar la ciència i la fe cristiana, sense concessions o reduccionismes, en el marc d'una sòlida obra literària. La pertinença a la tradició d'autors com Josep M. de Sagarra que han conreat amb èxit dos o més gèneres literaris. I la pertinença a la tradició d'autors com Tomàs Garcés que han viscut una escissió entre la vida professional i la vocació literària.

Amb tot, estem parlant d'una obra que ve de lluny —de la infantesa, ens confessa l'autora— i ara mateix abasta uns catorze reculls de poemes, d'*Estelles* a *Temptació de vol*, escrits a partir de 1953 i publicats entre 1978 i 2012, i una novena d'obres narratives, des de *Laberints de seda* a *Tots els contes de Rosa Fabregat*, publicades entre 1981 i 2009. Potser

el millor retrat-camafeu de Rosa Fabregat que conec sigui el del poeta, prosista i traductor Txema Martínez Inglés, inserit en un article d'opinió del diari *Segre*, «Dies de la poesia», el 21 de març del 2017, on afirma categòricament, amb la seva vehemència habitual:

Aquest cap de setmana Rosa Fabregat rebia el premi Sikarra a una trajectòria personal i literària. Un gest que honora la literatura, un territori, un país, una llengua. Les mateixes que, des de l'excel·lència, aquesta Rosa humil i sempre propera, tendra i d'un orgull poètic insubornable, inextingible, ha defensat amb dents i ungles, contra els embats dels dies. Una actitud sempre moderna, sempre futura, sempre útil, si ens atenem a la manipulació amb què les arts, els idiomes i les poesies han de bregar cada dia. El guardó a Fabregat, doncs, és una esclatxa d'esperança i de sensibilitat en un medi desanhelat i estèril.

III

Hem de situar l'oportuníssima reedició de *La capella-na* justament en el punt de la cruïlla entre la voluntat de celebrar la vida i l'obra de Fabregat i la voluntat d'aprofundir-hi. Es tracta de la cinquena novel·la de l'autora, escrita febrilment l'hivern de 1985, i publicada per primera vegada a Barcelona per Elfos Edicions l'1 de gener de 1988. Al cap de sis anys, el 1994, Cercle de Lectors de Barcelona en va fer una segona edició. I ara ens arriba la tercera edició, covenientment esmenada per l'autora per a l'ocasió.

No és poca cosa que una novel·la catalana assoleixi una tercera edició i, en aquest cas, més encara, donada la temàtica marcadament religiosa de l'obra. Aquí és bo de recordar el prejudici estètic i crític contra les obres de filiació religiosa que es va instal·lar a la literatura catalana arran de la Transició Democràtica. Autors de la vàlua de

Joan Maragall, Carles Riba, Josep M. López-Picó, Josep M. de Sagarra, Joan Teixidor, Manuel Bertran i Oriola, Pere Ribot, Josep M. Boix i Selva i Blai Bonet van ser marginats per la seva fe. I obres com *Esbós de tres oratoris*, *Poema de Montserrat*, *Incerta glòria*, *El suplicant, la deu i l'esma* i *Judas i la primavera*, per citar només alguns títols, s'han vist relegats gairebé a l'oblit a causa de l'ateisme i l'agnosticisme que impera en el terreny dels estudis literaris del país des de l'any 1975.

La capellana és una obra complexa i rica que es dreça sobre una barreja harmoniosa i natural de subgèneres de la novel·la com ara la novel·la breu o *nouvelle*, la novel·la realista, la novel·la psicològica, la novel·la sociològica, la novel·la feminista, la novel·la d'idees, la novel·la catòlica, la novel·la futurista i la novel·la negra.

D'entrada, tres eixos temàtics principals vertebreren el text de cap a cap: en primer lloc, el desplegament de la carrera eclesiàtica de «la capellana», Mercè, amb totes les dificultats que implica el ministeri pastoral d'una dona; després, hi ha la qüestió de la mort del vell Manel, que, a l'inici, no se sap si és per accident, suïcidi o assassinat; i, finalment, tenim la fuga del penal de Lleida de Martí, acusat d'homicidi. D'una manera gens forçada, al llarg de la novel·la els tres fils argumentals es van entrellaçant: el presoner fugat, Martí, demana asil a l'església de la Mercè i la creixent sospita de la mort per assassinat de Manel, evidentment, apunta cap a Martí.

La Mercè, «la capellana», és la protagonista indubtable de la novel·la perquè és el personatge que dona unitat al text, ja que la seva obra pastoral la porta a les cases de totes les famílies del poble. Al voltant de la capellana giren tots els personatges de la novel·la, tant si són personatges separats com si són personatges que pertanyen a un entorn familiar. El solitari i savi Bernardo es relaciona amb la Mercè i també ho fa la família de Martí, la mare Adela i el germà Marcel,

que viuen just davant de l'església i la família de Manel, és a dir, la seva filla Teresa i el seu gendre Joan.

A banda de l'argument i els personatges hi ha altres elements que contribueixen a la unitat infrangible de *La capellana*. En primera instància, hem d'esmentar la perfecta estructuració formal de la narració. L'obra està dividida en set jornades, una setmana, de diumenge a dissabte. I, al seu torn, cadascuna de les set jornades, de diumenge a dissabte, està subdividida en tres fragments, amb tota la càrrega de símbol numerològic del tres. Fabregat domina perfectament el difícil art de la novel·la breu o *nouvelle* perquè tot els efectes estan ben controlats, de manera que les set jornades articulen els grans moviments de la trama argumental, mentre els vint-i-un fragments matisen els grans moviments, baixant al detall de les experiències particulars. I paral·lelament trobem la unitat temporal i cronològica de la novel·la, molt ben conduïda, amb certs *flashbacks* que acaben de completar i arrodonir el nostre coneixement de les vides i els esdeveniments que estan en joc.

El ritme narratiu és un altre element que confereix unitat a l'obra. Les set jornades i els vint-i-un fragments progressen cap a la seva finalitat amb un ritme sincopat que s'accelera i s'alenteix, amb salts discursius i silencis programats, on tot està enfocat per dotar el text de vitalitat i evitar, a tota costa, l'opacitat, la grisor i el mecanicisme. La sincopació del ritme narratiu està acompanyada d'una eficaç varietat tonal que oscil·la entre dos pols principals, la normalitat, d'una banda, i el dramatisme, de l'altra, amb una llarga sèrie de matisos intermedis.

L'escenari o el context físic del poble de les Teules és un altre element que unifica el text, amb el complement natural d'un viatge necessari que Mercè fa a Lleida, la capital. L'entorn físic té molta presència a *La capellana*, fins al punt de constituir gairebé un altre personatge principal de l'obra. A la història que narra la novel·la, el paisatge urbà

i rural juga un paper fonamental a partir d'un joc subtil d'influències i incidències mútues sobre els personatges de l'obra.

I, finalment, hem de parlar de les tècniques narratives i la llengua. Quant a les tècniques narratives, Fabregat alterna sàviament tres tipus de passatges: passatges narratius, dialogats i descriptius. En el fons, l'autora està reconduint cap a la seva novel·la els tres subgèneres de la poesia clàssica: l'èpica (la narrativitat), la dramàtica (els diàlegs) i la lírica (les descripcions estàtiques). I la llengua, dúctil i matisada, es posa directament al servei de la gran varietat i riquesa de l'obra.

La nostra autora té plena consciència que la novel·la breu o *nouvelle* és, en definitiva, l'art de la concentració textual i la síntesi. I també sap que la concentració textual i la síntesi es valen d'altres mecanismes per enriquir i aprofundir el text. Ja hem esmentat els salts discursius i ara hauríem de parlar del simbolisme i el culturalisme. Per exemple, podem citar el nom mateix del poble, les Teules, que té un marcat significat simbòlic perquè ens remet al fet de l'encaix entre una teula i una altra per formar una teulada, que, en el context de la novel·la, representa l'encaix entre els diferents ciutadans per formar la comunitat. O podríem esmentar el cas del simbolisme dels estels, que es veuen de nit i s'oculten de dia, però hi són, que encarna les dues cares de la realitat, la cara perceptible i la cara oculta.

En més d'una ocasió Rosa Fabregat ha insistit que *La capellana*, entre moltes altres coses, és un homenatge explícit a dos creadors literaris europeus de primera magnitud: l'anglès Gilbert Keith Chesterton (1874-1936) i el portuguès Fernando Pessoa (1888-1935). L'autora ens pica l'ullet als lectors perquè vegem el paral·lelisme entre la seva «capellana» Mercè i el pare Brown, protagonista de cinc llibres de relats de Chesterton entre 1911 i 1935, d'una banda, i el paral·lelisme entre el seu personatge Bernardo i l'heterònim de

Pessoa, Bernardo Soares, pretès autor del *Livro do desassossego* (1982), de l'altra. Però no hem de pensar que tot es resol en un mer joc literari. Res més lluny de la intenció real de la nostra autora. La presència constant de Chesterton i Pessoa al llarg de l'obra compleix una funció fonamental. Chesterton simbolitza la profunda voluntat d'acordar fe i raó, mentre que Pessoa representa l'extraordinària complexitat de la condició humana, dos valors que planegen sobre les pàgines de *La capellana*. També a la nostra novel·la hi ha altres al·lusions, més o menys directes, a autors com ara George Bernanos (*Journal d'un curé de campagne*), François Mauriac (*Thérèse Desqueyroux*), William Faulkner (*El soroll i la fúria*) o James Joyce (*Dublinesos*). Quatre pinzellades ràpides per entendre la meva afirmació. Mercè és, en realitat, una «capellana de camp». El món psicològic interior de Mercè recorda les tribulacions anímiques de Thérèse. El germà de Martí, el fràgil i intuïtiu Marcel, ens evoca l'inoblidable Benjy Compson. I les Teules és un paral·lel de Dublín.

Rosa Fabregat també sap que l'alta concentració i síntesi de la novel·la breu o *nouvelle* es fa extensiva al ventall dels registres temàtics. En aquest sentit, *La capellana* és una festa per a la intel·ligència de qualsevol lector ben disposat. De cap a cap, la novel·la ens interpel·la sobre una llarguíssima sèrie de qüestions com ara la tradició i la modernitat, la permanència i el canvi, els homes i les dones, l'església i la societat, la justícia i la llei, la fe i la raó, la mort i la vida, el pas del temps, el crim, la culpabilitat, la llibertat, la independència, la solitud, el compromís, la solidaritat, la lleialtat, la consciència moral, la por, el dubte, el perdó i la clemència, la comunicació i la incomunicació, la família, l'amor, la passió, el sexe i la sensualitat, la complexitat de la condició humana, la veritat i la mentida i un llarg etcètera.

De tot cor espero que aquesta nova i oportuna reedició de *La capellana* faci el fet en dos sentits complementaris.

En primer lloc, que cridi l'atenció dels lectors actuals perquè l'obra encara és vigent. I, en segon lloc, que provoqui un canvi pregon en la recepció de la vida i l'obra de Rosa Fabregat.

D. SAM ABRAMS
Sant Cugat del Vallès, abril de 2017

DIUMENGE

I

Acabada la cerimònia religiosa es dirigí pausadament a la sagristia. La corrua d'escolans i escolanes la precedí a la sortida de l'altar. La celebrant tancà la marxa alhora que iniciava amb veu atiplada i segura un cant religiós. La nau de l'església s'omplí d'una onada de veus humanes que semblava rebotar i multiplicar-se en cada partícula de pedra dels antics murs.

Mentre la celebrant baixava cerimoniosament els esglaons de l'altar, tot procurant no trepitjar la casulla, pensava que les cases especialitzades en la confecció de roba eclesiàstica encara no s'havien adonat de les mides més arrodonides i menys llargues del cos de la dona envers el de l'home, encara que ella sempre se sentiria encarcerada dessoria la daurada, sedosa i bella cuirassa dels ornaments litúrgics. Aquest tibament conscient de la roba damunt del cos la feia posar més dreta, aixecar el cap, elevar el mentó, tensar les espatlles cap endarrere, és a dir, adoptar una posició corporal totalment diferent de la seva acostumada.

La litúrgia, la cerimònia, té el seu codi, car aquest posat hieràtic dels escolans i seu —en aquest moment deixen la nau central i s'infilren per la porta lateral que els menarà

davant la sagristia— els és donat per la força dels ulls dels feligresos que els observen amb atenció alhora que modulen les últimes paraules de l'estrofa del cant.

Els escolans, superada la seriositat de l'acte litúrgic dominical, s'esmunyen sorollosament per l'escala de la rectoria vers el carrer.

Respira silenci. Un nou diumenge esflora les seves hores, pacífic i amarat de sol. Quants diumenges de la seva vida ha desgranat? Quants li'n queden encara? Mira discretament la safata on han vessat els escolans la bacina de la col·lecta dominical. Tot aquell muntet de monedes li fa l'efecte de molts diumenges, l'un damunt de l'altre, arrecerats, amagats dins l'espitllera del temps.

Sent un petit soroll. Es tomba ràpida. Deu ser un feligrès... No veu ningú al seu darrere, però la sensació de sentir-se observada persisteix. No en fa cas i es tranquil·litza dient-se que encara té a flor de pell l'aclaparament que li produeix la influència dels ulls dels fidels dirigint la mirada vers ella en el ritual eucarístic.

Aquella lleugera fressa que ha percebut darrere seu fa uns instants, mentre desava la casulla, devia ser la gata que s'ha esmunyit cap a l'hort de la rectoria.

S'allisa la faldilla, s'estira les mitges, ben tibants. Es passa la mà pel front i, en un moviment totalment automàtic, mirant-se a l'espill cara a cara i separant els dits per fer de la mà una improvisada pinta, la passa pels cabells fortament arrissats.

Avui no toca visitar els malalts; potser anirà a veure Bernardo i, si s'escau, jugarà amb Marcel, l'ésser més fràgil de la seva parròquia. Dona una reüllada al seu voltant. Tot està ordenat i net. La vella sagristia ja s'havia acostumat a no sentir-la com una intrusa. Prou que li costà, però. Els arcaics mobles li reprotxaven en tot moment la seva condició de femella: des dels feixucs calaixos que no es deixaven obrir als batents de les portes que no responien a la pressió de la

mà; als bells i antics porticons de les finestres que clavaven estelles, com qui no fa res; a les parets que no admetien cap mirall; al gros escó i la desproporcionada butaca. Tot era estrany i esquerp al contacte de la dona.

A poc a poc, però, els mobles de la sagristia recobriren antigues lluïssors, i un mirall estratègicament col·locat forniria nous perfils; uns coixins a l'escó i a la butaca suavitzarien els contorns, i un parell de plantes d'interior estendrien llur presència vegetal i acollidora per l'estança. Dona un últim cop d'ull al seu entorn i guaita instintivament per la finestra que dona a l'hort. Quina cosa més estranya! Les mates de dàlies que creixien esponeroses vora la tàpia estaven aixafades, semblava que algú s'hi hagués rebotat.

Una esgarrifança incontrolable li recorregué l'espinada. Va pensar que potser s'havien esbatussat els gossos del veí que a vegades entraven a l'hort. Observà si veia la gata estesa al sol. No. No hi era. Instintivament guaità la petita rodona de ciment amb què el paleta havia tapat, no feia pas gaire, el forat que hi feu un ratolí entremaliat que es passejà impunement una nit per la sagristia sense deixar-hi rastre aparent ni tampoc haver rosegat res, tret dels maons i el guix del seu túnel. L'endemà vingué el paleta, posà verí dintre del forat i barrejà amb parsimònia i experiència petits trossets de vidre, cantelluts i feridors, per barrar definitivament el pas a possibles noves incursions pel mateix camí al petit rosegador. Tot i que Mercè, com a dona, sentia una repulsió atàvica vers aquests petits animalons, percebia una certa pietat cada cop que mirava la rodona perfecta que deixà el paleta dibuixada a la paret. Caldria dissimular-la tapant-la amb pintura adient.

Sortí de la sagristia sense haver-se alliberat totalment de l'estranya impressió de sentir-se observada. Tornà endarrere i repassà visualment l'entorn. Tot estava en silenci. L'Engràcia ja havia tancat la porta de l'església. Els raigs del sol punyent de mig matí jugaven amb els vitralls i es tenyien

dels colors de l'arc de sant Martí. Mercè quedà fascinada en aquell ample espai tancat. Era la casa de Déu i el déu sol entrava dintre aquest recinte sagrat i s'entretenia jugant amb calidoscopis gegants. Ja no recordava, ni remotament, l'estranya presència que la conduí aquí. S'agenollà. Mirà fixament l'altar i se sentí totalment trasbalsada pel sentiment místic. Ara no sentia el dubte. La paraula dubte no existia, la paraula fragilitat de la fe era un concepte llunyà. Sentia les mans plenes de generositat i d'amor. Una energia intensa l'agombolava. Era tota ella exaltació.

Contemplà agraïda els colors vius i punyents del sol tamisat pels vitralls. No tenia cap mena d'importància que haguessin desvetllat aquest esclat d'amor místic els jocs de llum del sol amb els vitralls dintre la solitud i el silenci del temple buit. Era igual què o qui despertés la joia de l'amor de Déu en el seu cor i en la seva ment. Mirant fixament l'altar agraïa a Déu que a la fi l'Església catòlica hagués permès el sagrament de l'Orde Sagrat a les dones. Que a la fi, després de molts segles de cristianisme, s'hagués acabat la discriminació d'un sexe vers l'altre, quant a la presència i participació activa en l'Església de tots, homes i dones.

L'exaltació de la llum havia llanguit i l'espai interior del temple havia recuperat el seu recolliment habitual. El silenci del diumenge només era torbat pel parrupeig dels coloms del campanar. Era una cridadissa festiva, càlida, vital.

Eixí del temple per la sagristia i la porta interior que la comunicava amb la rectoria. Entrà a la cuina; dintre del seu cabàs sota la taula, feta un cabdell, dormitava la gata. Mercè es preparà una tassa de xocolata desfeta i tragué del rebost la capsa dels melindros. Una aroma càlida amarava l'estança. Les fulles del potus s'entortolligaven juganeres vers la llum de la finestra. Les cortines de xarxa de ganxet projectaven els seus dibuixos de quadrets, sol i ombra, damunt les rajoles. Esmorzava lentament assaborint les apetitoses menges. Juraria que al matí havia deixat la porta de la cuina tancada.

Obrí la porta ara ajustada i baixà per l'escala de pedra que comunicava amb l'hort. Encara tenia a la boca el regust de xocolata i melindros. S'assegué al pedrís assofollat, a prop de la cisterna i dels matolls de menta i alfàbrega que creixien esponerosos per dessota i pels voltants del banc de pedra.

La gata la seguí estirant-se mandrosa. Es posà davant de Mercè, arquejà el cos i aixecà la cua tot fent un enorme badall. De sobte es posà en guàrdia i feu un salt felí de caça en direcció a un pinsà que voletejava tranquil per unes branques d'heura. L'ensurt que li donà la gata el feu fugir rabent. L'animal es llepava els bigotis tot preparant-se per a la propera embranzida. Els ratolins i els ocells eren les seves peces més cobejades. Més d'un cop deixava les despulles de les seves víctimes als peus de la mestressa com una notícia del botí conquerit. A ella la irritava aquest comportament propi dels felins i renyava la seva gata. Aquest cop, però, l'ocell volà. Desaparegué brunzent.

Contemplava amb orgull el seu hort. Estimava aquest espai obert de la casa. Les fulles de les cols lluïen esponeroses el seu color blau gris enmig dels cavallons tan rectes, tan simètricament dibuixats. Una mica més enllà, el bancal dels enciams amb el seu color verd tendre, humides les fulles, amarades d'aigua, sense rebutjar-la, com les cols, que la transformen en perles de cristall damunt la pell vegetal d'un verd gris. I més enllà s'aixecaven els entrecreuat de canyes, lligades amb filferros o vencills, per on s'entortolligaven les branques rinxolades i enfiladisses, ara gronguenques ja, de les mongeteres. Ja no era el temps de les hortalisses de colors vius. Quan comencen els freds, s'enduen el color vermell llampant dels tomàquets sucosos, de pell xarolada; els pebrots vermells i els verds, les albergínies de color de vi negre, les petites papallones blanques que giragonsegen vora les cols. Els primers freds s'enduen les ales trencadisses, de cristall, de les libèl·lules...

Tot això pensa mentre contempla ufanosa el petit hort de la rectoria. La prunera, el presseguer, la pomera, l'albercoquer, eixamplen les seves branques que el pes sucós de la fruita vinclarà cada nou estiu. Al fons, aixeca la testa triangular i mística el xiprer. La capellana s'hi acosta. Els fruits del xiprer tenen la forma esfèrica i les concavitats de diminutes calaveres. Mercè està familiaritzada amb la mort. La vida i la mort s'entrecreuen, s'empelten l'una en l'altra, l'altra en l'una, en un joc de lianes sens fi.

Cull unes quantes carxofes, una mica d'api, unes fulles de menta i puja a casa. Sense entretenir-s'hi gaire, mira les mates de dàlies de vora la tàpia. Torna a constatar que estaven aixafades com si algú s'hi hagués rebolcat.

Surt de la rectoria en direcció a cal Marcel. Se li havia fet tard i a Bernardo l'aniria a veure en un altre moment. Bernardo es podia esperar. Potser ni tan sols la necessitava. Ell vivia en el seu món tancat, llibresc.

El sol de migdia s'havia imposat al fred cantellut del matí. Era reconfortant caminar sota la seva càlida embranzida. L'avi de Marcel romania assegut a la cadira de boga al portal. Mercè s'acosta, el saluda i, així que anava a entrar a la casa, es detura un cotxe davant seu. La ràpida frenada ha fet grinyolar les rodes. La grava del carrer, recentment asfaltat, fa un soroll aspre que posa la pell de gallina. El quitrà empastifa les rodes amb la seva negror bituminosa que angunieja.

El conductor porta l'esverament esculpit en el rostre, els ulls molt oberts, la gesticulació agitada i nerviosa. Obre la porta del cotxe rabent i, en una invitació a entrar-hi, s'enduu Mercè tot dient:

—Corre, vine, és urgent. Ha passat una desgràcia.

© Rosa Fabregat i Armengol, 2017
© del pròleg: D. Sam Abrams, 2017
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S.L., 2017
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Institut d'Estudis Ilerdencs, 2017
Fundació Pública de la Diputació de Lleida
Plaça de la Catedral s/n - 25002 Lleida
fpiei@diputaciolleida.cat
www.fpiei.cat
Primera edició: maig de 2017
ISBN Pagès editors: 978-84-9975-860-2
ISBN IEI: 978-84-16452-23-1
DL L 434-2017
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S.L.
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.